

Київський національний торговельно-економічний університет
Кафедра публічного управління та адміністрування

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ЕКОНОМІКИ РЕГІОНУ

Студентки 5 курсу, 7 групи,
спеціальності 074 «Публічне
управління та адміністрування»
спеціалізації «Публічне
управління та адміністрування»

Науковий керівник
канд. екон. наук, доцент

Гарант освітньої програми
канд. екон. наук, доцент

Скиби
Марини Владиславівни

Дьяченко
Ольга Володимирівна

Головня
Юлія Ігорівна

Київ 2022

Київський національний торговельно-економічний університет

Факультет економіки, менеджменту та психології

Кафедра публічного управління та адміністрування

Освітній ступінь: бакалавр

Спеціальність: публічне управління та адміністрування

Спеціалізація: публічне управління та адміністрування

Затверджую

Зав. кафедри _____

«11» грудня 2021 р.

Завдання на випускню кваліфікаційну роботу студентіві

Скибі Марині Владиславівні

1. Тема випускної кваліфікаційної роботи: «ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ЕКОНОМІКИ РЕГІОНУ»

Затверджена наказом ректора від «08» грудня 2021 р. № 4067

2. Строк здачі студентом закінченого роботи (проекту): 24.01.2022

3. Цільова установка та вихідні дані до роботи

Мета роботи: обґрунтування заходів щодо підвищення інвестиційної привабливості регіону.

Об'єкт дослідження: процес формування інвестиційної привабливості економіки регіону.

Предмет дослідження: теоретичні та практичні аспекти формування інвестиційної привабливості економіки Одеської області.

4. Зміст випускної кваліфікаційної роботи (проекту) (перелік питань за кожним розділом):

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ОЦІНЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ЕКОНОМІКИ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

1.1. Сучасний стан залучення інвестицій в економіку Одеської області

1.2. Оцінка інвестиційної привабливості Одеської області

РОЗДІЛ 2. УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

2.1. Визначення напрямів удосконалення процесу формування інвестиційної привабливості Одеської області

2.2. Обґрунтування заходів щодо підвищення інвестиційної привабливості економіки Одеської області

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

5. Календарний план виконання роботи (проекту)

№ пор.	Назва етапів випускної кваліфікаційної роботи (проекту)	Строк виконання етапів роботи	
		за планом	фактично
1	Визначення напрямку дослідження та затвердження теми випускної кваліфікаційної роботи	До 10.12.2021	10.12.2021
2	Складання плану та підготовка індивідуального завдання для виконання випускної кваліфікаційної роботи	До 20.12.2021	20.12.2021
3	Представлення на рецензування науковому керівнику рукопису першого розділу випускної кваліфікаційної роботи	До 10.01.2022	10.01.2022
4	Представлення на рецензування науковому керівнику рукопису другого розділу випускної кваліфікаційної роботи	До 20.01.2022	20.01.2022
5	Представлення закінченої випускної кваліфікаційної роботи на кафедрі	До 21.01.2022	21.01.2022
6	Підготовка письмового відгуку на випускну кваліфікаційну роботу	До 22.01.2022	22.01.2022
7	Зовнішнє рецензування ВКР	До 22.01.2022	22.01.2022
8	Проведення попереднього захисту випускних кваліфікаційних робіт	21-23.01.2022	21-23.01.2022
9	Вирішення питання про допуск випускної кваліфікаційної роботи до захисту	До 25.01.2022	До 25.01.2022
10	Направлення випускної кваліфікаційної роботи із зовнішньою рецензією у ЕК для захисту	За графіком	За графіком

6. Дата видачі завдання «11» грудня 2021 р.

7. Науковий керівник випускної кваліфікаційної роботи
Дьяченко О.В.

(прізвище, ініціали, підпис)

8. Гарант освітньої програми Головня Ю.І.

Завдання прийняв до виконання студент Скиба М.М.

10. Відгук наукового керівника випускної кваліфікаційної роботи:

Випускна кваліфікаційна робота Скиби Марини Владиславівни, яку подано на рецензію, характеризується актуальністю та своєчасністю, оскільки присвячена питанням формування інвестиційної привабливості економіки регіону. Залучення інвестицій є важливим джерелом економічного зростання держави та ефективною умовою розвитку соціально-економічної системи.

Робота виконана у повному обсязі у встановлений термін. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел, додатків.

Випускна кваліфікаційна робота виконана у повному обсязі, відповідно до завдань, з дотриманням всіх вимог, мету дослідження досягнуто.

З огляду на зазначене, представлена на рецензування робота Скиби Марини Владиславівни рекомендується до захисту з позитивною оцінкою.

Науковий керівник випускної кваліфікаційної роботи Дьяченко О.В.

(підпис, дата)

Відмітка про попередній захист Головня Юлія Ігорівна _____

(підпис, дата)

11. Висновок про випускну кваліфікаційну роботу

Випускна кваліфікаційна робота студента Скиба І.В.

може бути допущена до захисту екзаменаційній комісії.

Гарант освітньої програми _____

Головня Ю.І.

(підпис)

Завідувач кафедри _____

Новікова Н.Л.

(підпис)

«25» січня 2022 р.

ЗМІСТ

ВСТУП

2

РОЗДІЛ 1. ОЦІНЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ЕКОНОМІКИ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

3

6

1.1. Сучасний стан залучення інвестицій в економіку Одеської області

6

1.2. Оцінка інвестиційної привабливості Одеської області

11

РОЗДІЛ 2. УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

19

2.1. Визначення напрямів удосконалення процесу формування інвестиційної привабливості Одеської області

19

2.2. Обґрунтування заходів щодо підвищення інвестиційної привабливості економіки Одеської області

23

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

29

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

32

ДОДАТКИ

36

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. На сучасному етапі економічного розвитку суспільство опинилося у складному становищі: майже всі країни світу і регіони зокрема незалежно від свого соціально-економічного розвитку змушені приймати рішення щодо залучення фінансових ресурсів у вигляді інвестицій для зміцнення економічної безпеки та подолання фінансових проблем. Вийти зі складного фінансового становища можна лише за допомогою усвідомлення рівня відповідальності за всі процеси, що відбуваються у регіонах, для активізації внутрішнього потенціалу. Це проявляється в комплексі заходів управління інвестиційною політикою, яка має активізуючий вплив на регіональні системи в економічному, соціальному та екологічному напрямках. Соціально-економічна ситуація у всіх регіонах України потребує оновлення підходів до здійснення регіонального управління – децентралізації. Своєю чергою, це зумовлюється необхідністю виявлення факторів, які можуть стримати негативні тенденції, що виникли у зв'язку з глобальними економічними трансформаціями, та забезпечити інвестиційну привабливість регіонів України на засадах їх саморозвитку.

Ефективною умовою розвитку будь-якої соціально-економічної системи є наявність інвестицій, як важливішого джерела економічного зростання держави. У сучасних умовах залучення інвестицій є важливим завданням та одним із головних складників розвитку національної економіки. Передумовою ефективної інвестиційної діяльності є аналіз і оцінка привабливості об'єктів інвестування з метою визначення орієнтирів та пріоритетів для надходження інвестицій. Інвестиційна привабливість є важливим складником стратегії сталого економічного розвитку держави, тому її дослідження та оцінка мають велике теоретичне та практичне значення.

Останнім часом зростає актуальність досліджень регіональних проблем інвестиційної привабливості. Несформованість інвестиційного ринку ускладнює реалізацію багатьох завдань, що потребує нових економічних розробок в сфері регіональної економіки. В умовах підвищення ролі інвестиційної діяльності в пошуку факторів регіонального розвитку важливе місце займають регіональні системи управління інвестиційним потенціалом підприємств регіону. Активізація інвестиційної діяльності є передумовою динамічного розвитку регіонів України, оскільки саме обсяги інвестицій визначають темпи економічного зростання в економіці. На сьогодні, в умовах, коли регіони відчувають гостру нестачу фінансових ресурсів, стимулювання інвестицій є однією з передумов їх ефективного розвитку, що робить актуальним застосування стратегічного управління інвестиційною діяльністю в регіонах. Тому на сучасному етапі розвитку продуктивних сил регіони поставлені перед об'єктивною необхідністю активізації інвестиційної діяльності та вирішення завдань інвестиційного розвитку. Складність і недостатня розробка його механізмів, а також системи управління цим процесом, наявність низки невирішених питань, об'єктивна необхідність їх аналізу і наукового обґрунтування визначили вибір теми дослідження.

Значну увагу дослідженням теоретичних і практичних аспектів інвестиційних процесів, впливу ПІІ на економічний розвиток України та формування інвестиційної привабливості економіки регіонів приділяли такі українські дослідники, як: О. Ємець, Х. Волошинович [1], Г. Лещук [2; 3], К. Лаглер, С. Богуславська [4], М. Волік [5], Н. Бахур [9], Є. Гелеверя, Ю. Сергієнко [27], С. Свічко С. [28], О. Хаєцька О. [29] та інші.

Метою дослідження є обґрунтування заходів щодо підвищення інвестиційної привабливості регіону.

Для досягнення зазначеної мети було вирішено такі завдання:

– проаналізовано сучасний стан залучення інвестицій в економіку

Одеської області;

- оцінено інвестиційну привабливість Одеської області;
- визначено напрями удосконалення процесу формування інвестиційної привабливості Одеської області;
- обґрунтовано заходи щодо підвищення інвестиційної привабливості економіки Одеської області.

Об'єктом дослідження є процес формування інвестиційної привабливості економіки регіону.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні аспекти формування інвестиційної привабливості економіки Одеської області.

У роботі використано такі **методи дослідження**: статистико-економічний, систематизації та узагальнення (для аналізу сучасного стану залучення інвестицій в економіку Одеської області); системний та порівняльний аналіз (для оцінювання інвестиційної привабливості Одеської області); аналізу та синтезу (для визначення напрямів удосконалення процесу формування інвестиційної привабливості Одеської області); абстрактно-логічний (для обґрунтування розроблених заходів та формулювання висновків) та ін.

Інформаційною базою дослідження є законодавство України, статистичні дані державних органів України, дослідження вітчизняних і зарубіжних вчених, матеріали міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференцій, аналітичні огляди.

Структура та обсяг випускної кваліфікаційної роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел з 30 найменувань, 4 додатків. Матеріали роботи містять 5 рисунків та 5 таблиць. Загальний обсяг роботи складає 39 сторінок, основної частини – 31 сторінку.

РОЗДІЛ 1

ОЦІНЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ЕКОНОМІКИ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

1.1. Сучасний стан залучення інвестицій в економіку Одеської області

У науковій літературі існують різноманітні підходи щодо трактування сутності та проблеми підвищення привабливості, включаючи інвестиційну привабливість. У широкому трактуванні територіальну привабливість слід ототожнювати зі специфічною особливістю регіонів (або міст), що в багатьох випадках є однією з передумов для створення самодостатнього розвитку на регіональному (або місцевому) рівні. Це можна визначити як здатність залучати нових мешканців (або мігрантів) і туристів, економічну діяльність, інвестиції, а також підтримку (потенційний розвиток) місцевої громади та володіння активами. Як характерна риса кожного регіону, вона зумовлена економічними, екологічними, соціальними та культурними ресурсами та цінностями, наявними в регіоні. Інші наукові підходи трактують сутність поняття «привабливість» саме як якість привабливості або залучення [1; 2].

З іншого боку, питання інвестиційної привабливості стосується вужчого тематичного обсягу. Інвестиційна привабливість виражає відносну привабливість конкретних районів з точки зору якості розміщення та поглинання інвестицій завдяки цінностям, наявним у певній місцевості (наявність та якість виробничих факторів, сировина, величина ринку, багатство суспільства, кваліфікація та ресурси працівників, якість технічної інфраструктури, наявність науково-дослідних центрів тощо) [3].

Отже, інвестиційна привабливість регіону – це сукупна характеристика певного регіонального простору з погляду інвестиційного клімату, аналізу

рейтингового місця регіону в економіці країни, рівня розвитку інвестиційної інфраструктури, рівня перспективності розвитку регіону, рівня державної підтримки в регіоні, значимості впливу адміністративних бар'єрів, можливостей залучення фінансових ресурсів, що істотно впливають на формування прибутковості засобів, які вкладаються, та інвестиційних ризиків [4; 5].

В реаліях сьогодення Україна має цілу низку проблем в економіці, значна частина яких стосується регіонального рівня. Це проблеми використання ресурсного потенціалу, вирівнювання регіональних диспропорцій, підвищення конкурентоздатності територій, організації інноваційного розвитку, формування інвестиційної привабливості регіонів та окремих територіальних одиниць [6; 7].

Станом на кінець 2020 рр. у економіку Одеської області залучено 1116,7 млн дол. США прямих іноземних інвестицій, що на 16% менше, ніж у 2019 р. (рис. 1.1).

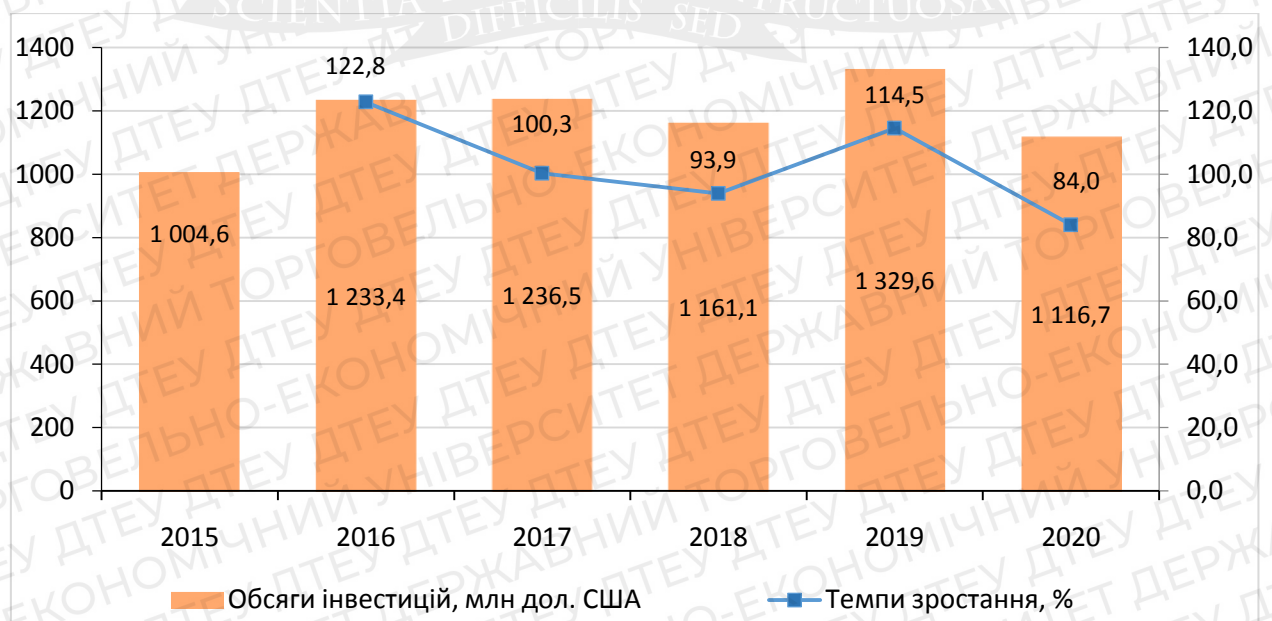

Рис. 1.1. Динаміка обсягів прямих іноземних інвестицій в економіці Одеської області, 2015-2020

Джерело: розраховано автором за даними [8].

Найбільші обсяги прямих іноземних інвестицій Одеської області спрямовуються у транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність – 505,5 млн дол. США (45,3%), промисловість – 332,3 млн дол. США (29,8%), операції з нерухомим майном – 106,6 млн дол. США (9,5%), фінансову та страхову діяльність – 50,6 млн дол. США (4,5%), оптову та роздрібну торгівлю – 42,2 млн дол. США (3,8%). Це найважливіші галузі, які приваблюють інвесторів, як іноземних, так і вітчизняних (дод. А, рис. 1.2).

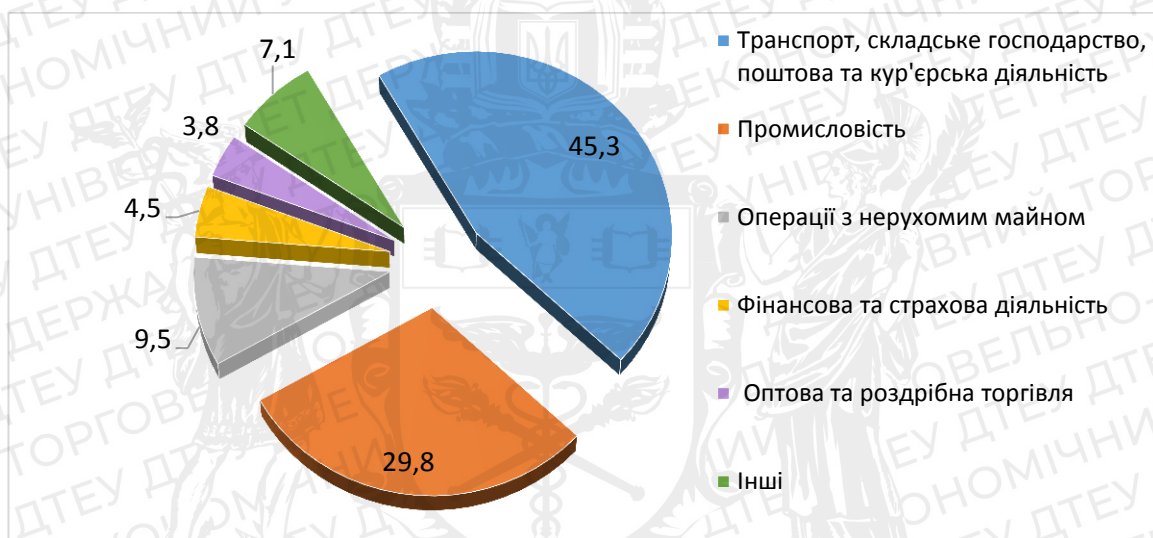

Рис. 1.2. Види економічної діяльності з найбільшим обсягом іноземних інвестицій, Одеська область, 2020, %

Джерело: розраховано автором за даними [8].

Загалом компанії з 47 країн інвестували в економіку області, більшість з них з Європи. Найбільші обсяги інвестицій надходили з таких країн, як Кіпр, Нідерланди, Сінгапур, Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії, Люксембург, Монако та Німеччина. Ці сім країн забезпечили більше 80% прямих іноземних інвестицій в економіку Одеської області (рис. 1.3).

Зростання ділової активності, туристичного потоку дозволяють Одесі збільшити міський бюджет, навіть забезпечити гнучкішу політику витратів та збільшити витрати на міську інфраструктуру.

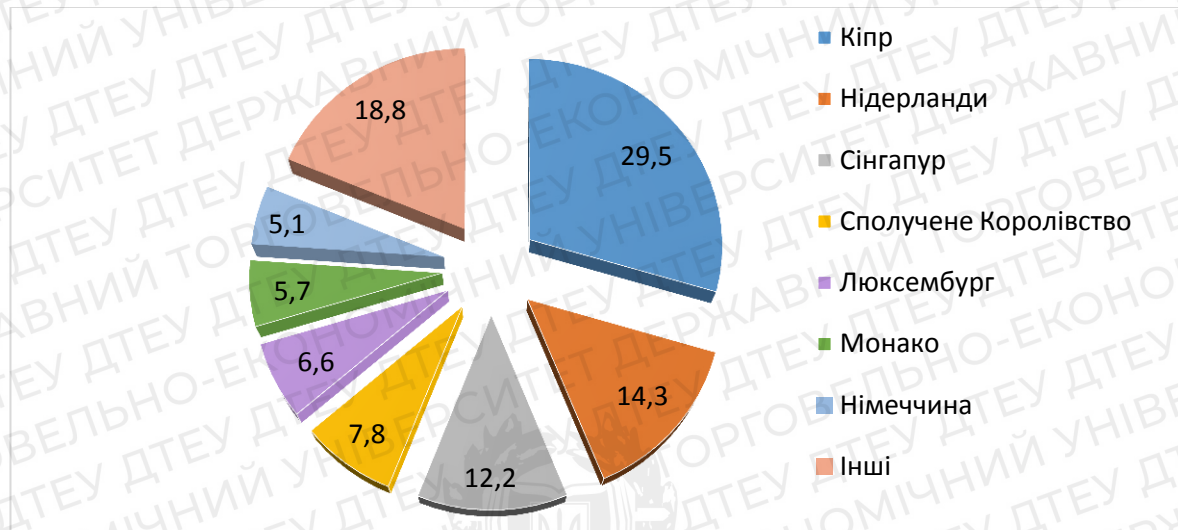

Рис. 1.3. Найбільші країни-інвестори в економіку Одеської області, 2020, %
Джерело: розраховано автором за даними [8].

Динаміка капітальних інвестицій останні два роки має тенденцію до збільшення. Найбільший темп зростання було зафіксовано у 2016 р. (167,6%), у 2017-2018 р. інвестиції надходили повільніше (133,3% та 106,7% відповідно). У 2019 р. обсяг капітальних інвестицій зменшився порівняно з 2017 р. на 11,4%. Проте у 2020 р. надходження зросли на 1,7% (рис. 1.4).

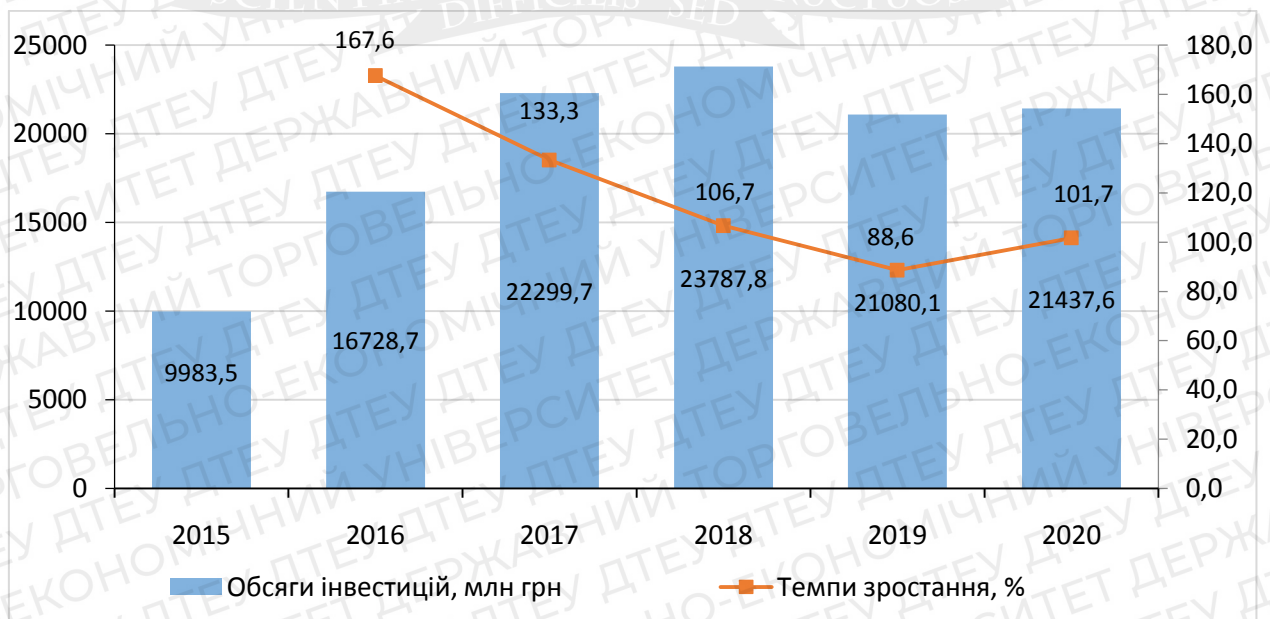

Рис. 1.4. Динаміка обсягів капітальних інвестицій в економіці Одеської області, 2015-2020

Джерело: розраховано автором за даними [10; 11].

У структурі капітальних інвестицій за видами активів переважають матеріальні активи (98%). Частка нематеріальних активів, які переважно було представлено програмним забезпеченням та базами даних, у середньому складала 1,5% (дод. Б). Найпривабливішими матеріальними активами для вкладення капітальних інвестицій були інженерні споруди (від 13,6% до 24,6%), нежитлові будівлі (від 17,9% до 25,5%), житлові будівлі (від 10,9% до 13,9%), машини, обладнання та інвентар (від 30,3% до 38,3%), транспортні засоби (від 8,3% до 10,9%) (рис. 1.5).

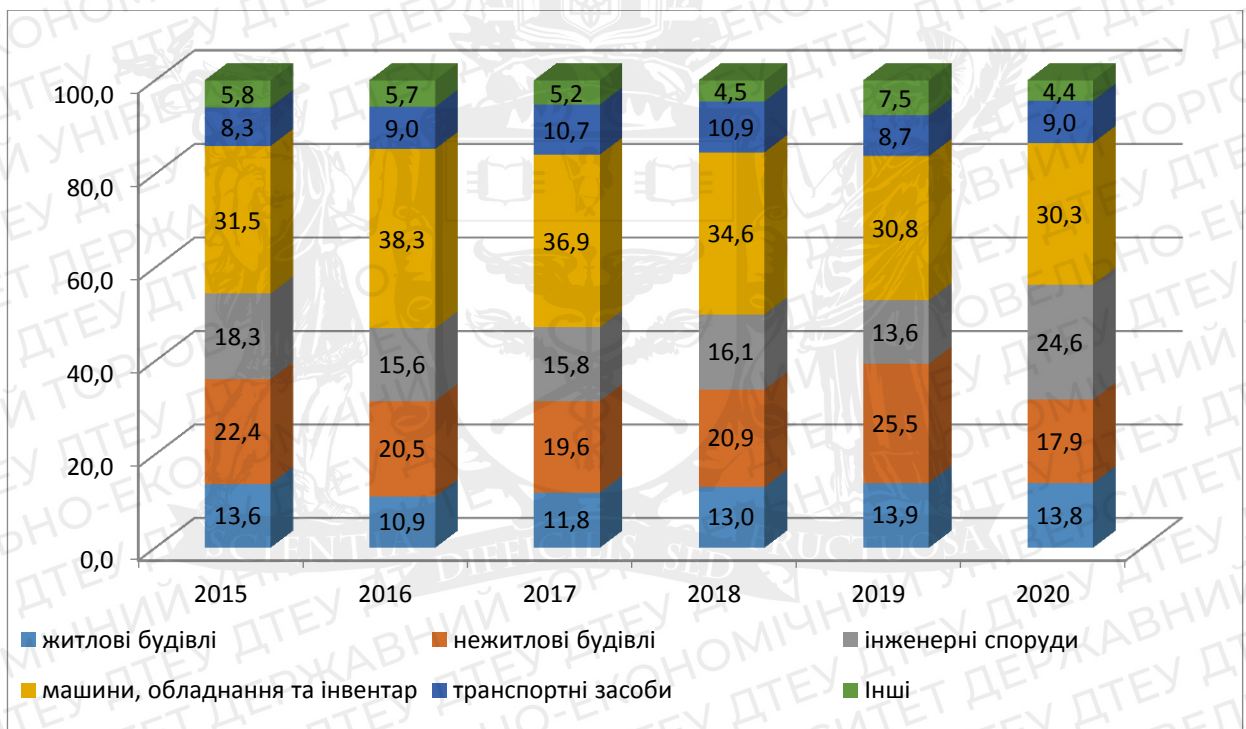

Рис. 1.5. Структура капітальних інвестицій Одеської області за видами активів, 2015-2020, %

Джерело: розраховано автором за даними [10].

За видами економічної діяльності найбільші обсяги капітальних інвестицій Одеської області спрямовано у промисловість (24,1%), державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування (17,0%), будівництво (15,8%), транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність (14,5%) [10].

Джерелами фінансування капітальних інвестицій є здебільшого власні кошти підприємств та організацій (більше 60%) та кошти місцевих бюджетів (15%) (дод. В).

Отже, для недопущення погіршення рівня життя жителів Одеської області, підвищення рівня їх соціального забезпечення, стабільного розвитку економіки Одеської області необхідно вжиття заходів щодо формування інвестиційної політики та підвищення інвестиційної привабливості регіону з урахуванням сучасних реформ децентралізації.

1.2. Оцінка інвестиційної привабливості Одеської області

При оцінюванні інвестиційної привабливості регіону доцільно застосовувати збалансовану систему показників, яка характеризує рівень розвитку та потенціал інвестиційної інфраструктури, сформованої на основі соціально-економічного становища регіону та його інфраструктурного комплексу [9].

Розглянемо основні показники соціально-економічного розвитку та фінансового стану Одеської області (табл. 1.1).

Економіка Одеської області є диверсифікованою, що зменшує вплив негативних комерційних факторів окремих галузей на її розвиток та забезпечує стабільні надходження до бюджету області. У 2020 році відбулося подальше зростання за більшістю основних показників соціально-економічного розвитку: обсяг реалізованої промислової продукції збільшився на 22,6 % до 91,1 млрд грн, виконаних будівельних робіт – у 1,6 рази до 28,5 млрд грн, роздрібний товарооборот – на 6,9 % до 88,4 млрд грн., зовнішньоторговельний оборот товарами та послугами – на 7,4 % до 4,7 млрд дол. США. Більшість показників у розрахунку на душу населення продовжують відповідати або перевищувати середні по країні [10].

Таблиця 1.1

Основні показники соціально-економічного розвитку та фінансового стану Одеської області, 2015-2020

Показники	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Чисельність наявного населення, тис. осіб	2390,3	2386,5	2383,1	2380,3	2377,2	2368,1
Валовий регіональний продукт, млн грн	99761	119800	149392	173224	197153	–
Валовий регіональний продукт у розрахунку на одну особу, грн	41682	50159	62643	72731	82879	–
Середньооблікова кількість штатних працівників, тис. осіб	470,0	438,2	429,4	425,0	421,5	412,1
Індекс споживчих цін	144,6	113,6	114,6	109,3	103,9	104,4
Вантажообіг, млн ткм	69484,4	61759,0	65273,6	63195,2	65950,1	64119,5
Пасажирообіг, млн пас. км	9850,8	12393,7	11487,2	11440,9	11824,6	5352,3
Обсяг реалізації продукції у відпускних цінах, млн. грн	53635,7	58934,9	67476,8	73728,1	74338,8	91107,0
Оборот роздрібною торгівлі, млн грн	72438,8	84056,2	62961,7	69047,4	82764,8	88439,5
Зовнішня торгівля товарами, млн. дол. США	2709,5	2767,5	3279,5	3224,5	3289,2	3544,2
Зовнішня торгівля послугами, млн. дол. США	1029,4	920,0	971,0	948,7	1082,7	1151,4
Капітальні інвестиції, млн. грн	9983,5	16728,7	22299,7	23787,8	21080,1	21437,6
Введено в експлуатацію житла, тис.м ²	443,5	479,1	575,9	567,8	1087,2	525,1
Обсяг виконаних будівельних робіт, млн. грн	4554,5	6653,9	11244,7	15473,7	17893,6	28524,6
Доходи бюджету, млн. грн	7 264,9	7 636,3	11878,9	12 225,2	11 231,1	6 080,5
Видатки бюджету та кредитування, млн. грн	7 384,1	7 299,5	11 584,0	12 391,6	11 272,5	6 206,5

Джерело: складено автором за даними [10-12].

Останні 3 роки спостерігається дефіцит бюджету Одеської області, що є негативною тенденцією для залучення інвестицій. Основними джерелами наповнення бюджету є податок на доходи фізичних осіб, місцеві податки та збори, надходження від надання адміністративних послуг [10].

Наповнення бюджету диференційовано як за галузями, так і за платниками податків. Одеська обласна рада є активними учасниками ринку

запозичень. Для реалізації інфраструктурних проектів під гарантії обласної влади залучаються кошти від українських банків та міжнародних фінансових організацій [13].

За підсумками 2020 року доходи обласного бюджету зменшилися в 1,8 рази, що пов'язано зі скороченням доходів через запровадження локдауну. У структурі доходів обласного бюджету переважали офіційні трансферти з держбюджету – 3 291,8 млн грн. (54,1%), податки збори, неподаткові платежі склали 2 788,7 млн грн. (45,9%). Такі надходження диверсифікуються за платниками та галузями, що забезпечує відносну стабільність і передбачуваність бюджету. Рівень фіскальної потужності продовжує перевищувати середню по країні. Бюджет області залишається донорським бюджетом [10].

Через збільшення поточних видатків, витрат на обслуговування кредитів при збереженні високого рівня фінансування капітальних видатків, міський бюджет виконано з дефіцитом 126 млн. грн, який покривався за рахунок залишків та позикового капіталу [13].

Активні дії обласної влади щодо модернізації інфраструктури, транспорту та житлово-комунального господарства потребують додаткового фінансування, яке, в тому числі, відбувається за рахунок платних ресурсів, що призводить до збільшення боргового навантаження на обласний бюджет. Станом на 01.01.2020 зведений показник боргового навантаження становив 32,4%, що відповідає помірному рівню боргового навантаження. Очікується, що в майбутньому вона коливатиметься в межах 40-42%. Беручи до уваги довгостроковий характер більшості позик і зручний графік виплати відсотків, їх обслуговування не буде чинити значного тиску на доходи бюджету, принаймні за наявних надходжень. Таким чином, вплив негативних факторів на економіку фінансової платоспроможності регіону залишається помірною – господарський комплекс регіону добре диверсифікований і достатньо адаптований до ризиків, які виникають внаслідок військового конфлікту на

сході України та запровадження торговельних обмежень між Україною та Росією [13].

Аналіз трудових ресурсів та ринку праці Одеської області представлено в табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Показники ринку праці Одеської області, 2015-2020

Показники	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Кількість діючих суб'єктів господарювання, одиниць	132843	125948	127776	131595	137612	138753
Кількість діючих підприємств, одиниць	23883	21004	24023	24704	25871	25465
Зайняте населення, тис. осіб	1016,2	1000,6	986,6	1001,9	1024,4	994,6
Безробітне населення, тис. осіб	70,1	72,5	77,2	68,7	63,7	75,8
Середньомісячна заробітна плата одного працівника, грн	3788	4648	6383	7871	9082	10138
Заборгованість із виплати заробітної плати, млн грн	52,9	47,9	48,5	63,6	47,3	83,5

Джерело: складено автором за даними [10; 11].

Ринок праці характеризується високим рівнем залучення населення до господарського комплексу – у великих, середніх та малих підприємствах задіяна (за оцінками) майже половина населення області. Протягом 2020 року відбулося збільшення кількості вакансій, про які повідомили в Одеську міську службу зайнятості роботодавці, а також відомостей про працевлаштованих і майже таку ж кількість зареєстрованих безробітних [14].

Більшість населення Одеської області зайнято у таких видах економічної діяльності: сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство (15,0%), оптова та роздрібна торгівля (24,3%), транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність (10,6%), освіта (8,7%), промисловість (8,4%), державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування (6,2%) [15].

За результатами моніторингу та оцінки соціально-економічного розвитку, що здійснює Міністерство розвитку громад та територій України, Одеська область у досліджуваному періоді посилила свої позиції серед

регіонів України та у 2020 р. посіла 14 місце (у 2015 р. – 18 місце). Найвищі показники у 2020 р. Одеська область має за напрямками ефективність ринку праці та Інвестиційний розвиток та зовнішньоекономічна співпраця (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

**Результати моніторингу та оцінки соціально-економічного розвитку
Одеської області, 2015-2020**

Показник	2015	2016	2017	2018	2019	2020**
Загальне місце регіону за всіма напрямками оцінки	18	15	21	22	13	14
Економічна та соціальна згуртованість	3	8	7	5	6	–
Економічна ефективність	22	9	13	18	19	12
Інвестиційно-інноваційний розвиток та зовнішньоекономічна співпраця*	15	7	14	21	18	9
Фінансова самодостатність	22	4	3	21	19	18
Розвиток малого та середнього підприємництва	9	8	13	12	9	–
Ефективність ринку праці	3	4	13	12	9	2
Розвиток інфраструктури	8	16	14	16	6	13
Відновлювана енергетика та енергоефективність	17	22	21	21	9	14
Доступність та якість послуг у сфері освіти	21	22	21	13	7	–
Доступність та якість послуг у сфері охорони здоров'я	21	21	20	22	22	–
Соціальний захист та безпека	16	18	20	17	15	–
Раціональне природокористування та якість довкілля	22	19	25	22	17	–

* з 2020 р. – Інвестиційний розвиток та зовнішньоекономічна співпраця.

** «–» напрями не включалися до оцінки.

Джерело: складено автором за [16-21]

Потужний міжгалузевий транспортний комплекс Одеської області представлений усіма видами транспорту: залізничним, автомобільним, водним (морським та річковим), трубопровідним, авіаційним, електричним (зв'язок) (дод. Г).

В Одеській області знаходиться 7 найбільших портів України та вихід до основних річкових шляхів – Дунаю, Дністра, Дніпра. Одеський морський торговий порт – один з найбільших портів Чорноморсько-Азовського басейну, розташований у північно-західній частині Чорного моря на перетині торгових шляхів Сходу та Заходу. Порт є лідером за обробкою вантажів

серед українських портів і одним з найбільших у Чорному морі. Одеський морський торговий порт з'єднаний транспортними лініями з більш ніж 600 портами 100 країн світу [13].

5 міжнародних транспортних коридорів: Критський 7-й і 9-й, транспортний коридор TRACECA (Європа-Кавказ-Азія), Балтійсько-Чорноморські коридори та Чорноморський транспортний кільцевий коридор - транспортний коридор навколо Чорного моря Організації Чорноморського економічного співробітництва (ОЧЕС).

Мережа автомобільних шляхів загального користування становить 8328,325 км, у т. ч. державного значення - 2801,8 км.

Міжнародний аеропорт «Одеса» – один із найбільших аеропортів України, який з'єднаний повітряним транспортом з багатьма містами світу. Міжнародний аеропорт «Одеса» (IATA: ODS, ICAO: UKOO), лідер з авіаперевезень в Україні. Аеропорт здатний приймати літаки з кодом 4D і нижче, гелікоптери всіх типів і легкі літаки, має 57 паркувальних місць, обладнані системою управління повітряним рухом. Штучна злітно-посадкова смуга має розміри 2800 x 56 м, оснащена радіотехнічними засобами посадки, системою освітлення, метеорологічним обладнанням, що забезпечує цілодобову роботу з метеорологічним мінімумом 1 категорії ІКАО з двох курсів. У 2021 році введено в експлуатацію нову злітну посадкову смугу, що здатна приймати літаки категорії D такі як широкофюзеляжні авіалайнери Boeing-767, за категорією III ІКАО [22].

Одеса – великий залізничний вузол, центр Одеського залізничного перевізника, який є одним із найбільших залізничних перевізників України. Розгалужена мережа залізниць сполучає Одесу з містами України та європейських країн. Забезпечує транспортні потреби в Одеській, Миколаївській, Херсонській, Кіровоградській, Черкаській та частково Вінницькій областях, тобто обслуговує територію 138 тис. кв. з населенням близько 10 млн осіб. Особливістю Одеської залізниці є приморське і прикордонне розташування [23].

Одеська область має розвинений промисловий комплекс, у структурі реалізації якого переважає продукція переробної промисловості, на частку якої припадає понад 60% обсягу промисловості [24].

Розвинена транспортна мережа та статус економічного центру півдня країни сприяють стабільно високій зовнішньоторговельній діяльності одеських підприємств. Розширюється географія експорту та імпорту товарів і послуг. Структура зовнішньої торгівлі диференційована як за товарними групами, так і за країнами [24].

В Одеській області з кожним роком збільшуються обсяги асигнувань на фінансування діяльності у транспортній сфері, у сфері житлово-комунального господарства з метою підвищення її енергоефективності та впровадження енергоефективних технологій. Для чого, серед іншого, залучаються кошти міжнародних фінансових установ [13].

Регіон має розвинений промисловий комплекс і потенціал для підготовки привабливих пропозицій для інвесторів. Область може розвивати свої традиційні галузі переробної промисловості, транспорту, будівництва та логістики, в які вже залучено значні інвестиції [15].

Інвестиційні проекти в Одеській області реалізуються переважно у будівництві, промисловості, торгівлі та енергетиці. Серед компаній, куди спрямовується найбільший обсяг прямих іноземних інвестицій, можна виділити: «ТОВ Дельта Вілмар Україна» (харчова промисловість), ТОВ «Одеський портовий виробничо-перевалочний комплекс», «Укртлантик» (промислове обладнання), ТОВ «Компанія Укрмілл» (зберігання та переробка зерна), ТОВ «Євротермінал», ТОВ «Цемент» і «Beten International & Valorem» (надання інжинірингових та консультаційних послуг для девелоперів, інвесторів), завод рідких добрив Гроссдорф, завод залізобетонних конструкцій Grand Empire Building (девелопер); дві сонячні та одна вітрова електростанція, поромний комплекс Орлівка-Ісакча. Планується

залучення капітальних інвестицій у рамках державно-приватного партнерства протягом 25 років у три порти Одеської області – Одеса, Чорноморськ та Южний, які мають скласти 70 млрд грн. Також планується реалізувати низку інвестиційних проектів, зокрема будівництво зернового комплексу спільно з компанією «Бруклін-Київ», реалізація проектів компаній «GPC-Україна», «Олімпекс Купе» тощо. Є спільний проект однієї з найбільших світових агрокорпорацій Cargill (США) і MV Cargo (вантажна компанія). Загальна вартість проекту склала \$150 млн, включаючи інвестиції ЄБРР та ІFC у вигляді позик на суму \$74 млн [25].

Одеська обласна рада постійно вживає заходів щодо покращення інвестиційного клімату, підвищення якості управління регіоном та надання адміністративних послуг. З цією метою були ініційовані та фінансово підтримані місцевою владою такі заходи: щорічний Міжнародний інвестиційний бізнес-форум «Odesa 5T», бізнес-форум «Odessa 5T Summer Business Day» (2019); бізнес-форум «Маркетингова стратегія «Одеса 5T» – нове обличчя міста» (2019). З метою презентації інвестиційного потенціалу міста організуються робочі зустрічі та закордонні візити учасників [26].

Інвестиційний потенціал Одеської області пов'язаний з такими видами бізнесу: логістика і транспорт, аграрний сектор, туризм, громадське харчування, готелі. Регіон також перспективний для розміщення складальних заводів, у тому числі експорту готової продукції до країн ЄС.

РОЗДІЛ 2

УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

2.1. Визначення напрямів удосконалення процесу формування інвестиційної привабливості Одеської області

Інвестиційна привабливість є змінною характеристикою, що формується під впливом різних факторів, а саме [27; 28]:

- політичні, які визначають можливість втрат інвестицій внаслідок дестабілізації ситуації в країні;
- економічні, які визначають сучасний економічний стан розвитку території, рівень фіскального навантаження на певній території, стратегічні можливості регіонального ринку;
- нормативно-правові, які передбачають дотримання норм і вимог законів, підзаконних актів; інфраструктурні, які визначають забезпеченість регіону об'єктами виробничої і соціальної інфраструктури;
- природоохоронні, які включають інформацію про ступінь забрудненості території;
- демографічні, які досліджують чисельність населення, статевовікову характеристику, зайнятість населення, тривалість життя;
- природно-кліматичні (географічні), які вивчають економіко-географічне положення регіону, його кліматичні умови, можливість появи надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру, тощо.

Формування інвестиційної привабливості регіонів має здійснюватися із залученням інвестицій, які спрямовані на збільшення реального спільного капіталу, а саме [29]:

- розширення та модернізація виробництва;

- створення інфраструктури виробництва;
- створення інвентарних запасів і резервів;
- створення соціальної інфраструктури;
- підготовка та перепідготовка кадрів;
- наука і інновації.

Все більшого значення набуває процес формування інвестиційної привабливості економіки держави як складової розвитку міжнародного бізнесу. Через кризу, що пов'язана з пандемією COVID-19, багато країн будуть змушені змінити усталені моделі та інструменти в напрямку міжнародного партнерства. Деякі країни потраплять у глибоку кризу, а інші, навпаки, розширять і диверсифікують свої галузі та шукатимуть нових надійних партнерів для інвестицій.

Іноземні інвестиції відіграють важливу роль в економічному розвитку країни: з одного боку, це додатково залучений капітал, а з іншого боку, це надходження в державу нових технологій. Тому політика уряду України повинна сприяти розвитку регіонів, впровадженню інвестиційних проектів і програмна місцевому та регіональному рівні.

Покращити існуючу інвестиційну ситуацію та підвищити інвестиційну привабливість держави можна у таких напрямках:

- розширення державно-приватного партнерства. Основною умовою цього партнерства є надання державних гарантій та сприятливий бізнес-клімат. Розширення державно-приватного партнерства передбачає розвиток співпраці широкого кола учасників, від органів державної влади до місцевого бізнесу та громадськості. Державно-приватне партнерство дозволить реалізувати дорогі проекти із залученням приватних інвесторів і без зайвого навантаження на бюджет країни. А також держава виступатиме абсолютним гарантом виконання зобов'язань щодо реалізації національних проектів та державних інвестицій;

– посилення державного управління самих регіональних інвестиційних інститутів (страхових компаній, пенсійних та інвестиційних фондів, інвестиційних банків) за участю місцевої влади. Це особливо важливо для інвестиційних компаній (фондів), оскільки інвестиції в них є добровільними; тому громадський контроль інвестиційних інститутів і можливе гарантування владою частини інвестицій в них дасть їх надійність і привабливість для потенційних інвесторів. Пріоритетом при створенні інвестиційних фондів в регіоні мають бути закриті фонди, оскільки інвестиції в них мають найбільш довгостроковий характер;

– максимально диверсифікувати діяльність держави, створюючи аграрний, промисловий, ІТ та інші сектори. Оскільки рівень розвитку і стадія різних галузей різний, різні сфери зможуть компенсувати один одного. Рівень добробуту та соціальна безпека населення в країні не повинна залежати від цін на світовому ринку на окремі види видобутих корисних копалин. Також можливе створення в регіонах спеціальних економічних зон, наприклад, туристично-рекреаційних всесезонних комплексів з інженерно-туристичною інфраструктурою світового рівня, що сприятиме перерозподілу туристичних потоків за сезонами року, доступність відпочинку широким верствам громадян, а також залучення іноземних інвесторів;

– розширити доступ до фінансових ресурсів. Для реалізації цього заходу необхідне надання податкових пільг, у тому числі в рамках створення в країні територій пріоритетного соціально-економічного розвитку та спеціальних економічних зон; залучення приватних і державних фінансово-інвестиційних інститутів; субсидування з державного бюджету частини витрат на сплату процентних ставок за кредитами, отриманими на реалізацію інвестиційних проектів, та лізингових платежів за майно, що використовується для реалізації інвестиційних проектів; тощо

Сучасний стан інвестиційної діяльності в Одеській області та в Україні можна вважати відносним стабільним, але в останні роки не спостерігається істотного прогресу в напрямку її глобальної експансії. Причиною такої ситуації є несприятливий інвестиційний клімат в країні, основними негативними проявами якого є:

- стагнація на внутрішньому інвестиційному ринку;
- нестійка регуляторна політика в сфері залучення іноземних інвестицій;
- низький рівень розвитку інфраструктури інвестиційного ринку;
- зменшення фінансової платоспроможності населення;
- інфляційні процеси;
- зупинення виробництва;
- зростання безробіття;
- проблема інвестування в заміну та відновлення виробничих потужностей, поповнення поточних актив.

Залучення інвестиції в Одеську область є стратегічним напрямком соціально-економічного розвитку як регіону, так і України в цілому. Залучення інвестицій та співпраця з іноземними інвесторами є одним з основних аспектів, що визначають розвиток країни в цілому та сприяють впровадженню інноваційних технологій, покращують розвиток регіональної економіки, збільшують місцеві та державні бюджети, зайнятість населення і, як наслідок, покращують рівень його життя. Сьогодні іноземні інвестиції є тим ресурсом, який найбільше сприятиме розвитку українських підприємств та накопиченню капіталу в будь-якій формі найближчим часом. З точки зору розвитку міжрегіональних зв'язків, Одеська область, з урахуванням її географічного положення, є привабливим об'єктом для інвестиційної діяльності з боку представників іноземних держав, пошук нових форм співпраці на рівні «держава – регіон» та «регіон – регіон».

2.2. Обґрунтування заходів щодо підвищення інвестиційної привабливості економіки Одеської області

Для визначення напрямів удосконалення інвестиційної привабливості Одеської області проведемо SWOT-аналіз (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

SWOT-аналіз Одеської області

Сильні сторони (внутрішні чинники)	Слабкі сторони (внутрішні чинники)
<ul style="list-style-type: none"> – Вигідне географічне положення. – Розвинена та розгалужена інфраструктура – Потужна пропускна спроможність, наявність засобів для перевезення великогабаритних вантажів. – Туристично-рекреаційний потенціал – Сприятливі агро- та кліматичні умови для розвитку тваринництва та вирощування с/г культур – Розвинена мережа природоохоронних територій. – Подальший розвиток харчової та переробної промисловості – Наявність великих виробничих потужностей з виробництва мінеральних добрив, фармацевтичної продукції, значний виробничий потенціал – Освоєння альтернативних джерел генерації електричної енергії. – Сприятливе бізнес-середовище для розвитку малого та середнього бізнесу – Значний культурний потенціал 	<ul style="list-style-type: none"> – Зовнішня конкуренція та слабка конкурентоздатність вітчизняної продукції. – Високі ціни на енергетичні ресурси. – Залежність від імпорту обладнання та сировини для промислового виробництва. – Відсутність фінансування інноваційних розробок державою. – Реалізація переважно сировинної продукції та продукції низької переробки. – Виснаження ґрунтів та втрата їх родючості. – Зношеність доріг, в окремих морських портах невідповідність глибин. – Незадовільний стан очисних споруд, у деяких населених пунктах відсутність водовідведення та очисних споруд. – Забруднення водних басейнів. – Високий рівень захоронення відходів на сміттєзвалищах – Відсутність проектів організації та розвитку територій та об'єктів природно-заповідного фонду. – Велика протяжність області, що зумовлює труднощі з відвідуванням туристами віддалених від обласного центру місць. – Незадовільна туристична інфраструктура на землях рекреації (пляжі, курортно-санаторні заклади, туристичні бази, кемпінги та супутні території). – Недостатність кваліфікованих кадрів, особливо в сільській місцевості. – Зношеність мереж та технічного устаткування. – Недостатня кількість джерел водопостачання, необхідність додаткової очистки таких вод. – Відсутність власних енергогенеруючих потужностей.

Джерело: складено автором на основі [30].

На основі SWOT – аналізу побудуємо SWOT-матрицю порівняльних переваг Одеської області (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

SWOT-матриця порівняльних переваг Одеської області

Можливості (зовнішні чинники)	Загрози (зовнішні чинники)
<ul style="list-style-type: none"> – Подальший розвиток альтернативної енергетики та поступове забезпечення енергонезалежності регіону від зовнішніх постачальників. – Розширення географії експорту продукції та розвиток імпортозаміщення. – Розвиток портово-промислових комплексів, індустріальних парків. – Децентралізація влади, проведення адмінреформи та зростання бюджетної самостійності громад. – Залучення дешевого фінансування за рахунок грантових та інших коштів міжнародних фінансових організацій: ЄБРР, НУФ, ІФС тощо. – Зростання інвестиційної привабливості України. – Спрощення дозвільної системи у бізнесі та земельних відносинах – Розвиток комбінованих маршрутів по вісі “Європа-Азія” – Міжнародна співпраця з європейськими країнами в рамках транскордонного співробітництва, членство туристичного бізнесу у європейських міжрегіональних об'єднаннях. – Залучення інвестицій, розвиток технологій, забезпечення маркетингу територій, формування туристичних кластерів. – Запровадження басейнового принципу управління для поліпшення стану водних об'єктів. 	<ul style="list-style-type: none"> – Профіцити потужностей з виробництва добрив у світі. – Нарощування імпорту продукції. – Складнощі з залученням фінансових ресурсів – високі кредитні ставки. – Конкуренція з іноземними компаніями – Спалахи захворювання тварин. – Коливання на валютному ринку. – Залежність від світових цін. – Зростання зовнішньої енергетичної залежності. – Труднощі переходу на технічні регламенти ЄС. – Відсутність відповідного законодавства щодо забезпечення розвитку малих виноробних підприємств. – Надзвичайні ситуації антропогенного та природного походження. – Наслідки нераціонального використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду. – Розміщення хімічних засобів захисту рослин на території області, що призводить до забруднення ґрунтів. – Відсутність працюючого законодавче закріпленого механізму захисту інвестицій, що викликає недовіру бізнесових кіл. – Обтяжливість процедури реєстрації оподаткування, ліцензування, сертифікації підприємницької діяльності. – Наявність корупційних ризиків. – Слабка поінформованість потенційних партнерів про можливості регіону. – Високій рівень трудової міграції за кордон. – Зростання дефіциту робочої сили за окремими робітничими професіями. – Зростання рівня тіньової зайнятості внаслідок відсутності системних заходів щодо детінізації ринку праці. – Відсутність КСЗІ (комплексної системи захисту інформації) на систему, де циркулюють персональні дані (система класу АС3).

Джерело: складено автором за [30].

Отже, Одеська область має великі можливості: досить багаті природні ресурси, сприятливі кліматичні умови, широкі можливості для розвитку морських та річкових круїзів, кваліфікована робоча сила – все це забезпечує сприятливі умови для залучення інвестицій, зокрема іноземних.

Область має: розвинений логістичний комплекс, значну кількість різноманітних навчальних закладів, розвинену сервісну, комунальну та соціальну інфраструктуру. Значна кількість діючих підприємств, статус одного з найбільших туристичних центрів країни та понад 1 млн осіб забезпечують високий внутрішній попит на товари та послуги, а також створюють базу для подальшого розвитку виробничої галузі та транспорту. промисловість. Активні дії щодо залучення місцевих та іноземних інвестицій, а також політика максимальної прозорості щодо бізнесу з боку місцевої влади позитивно впливають на інвестиційний клімат в регіоні, на економічний, кадровий та соціальний потенціал області.

Підвищення рейтингу інвестиційної привабливості зумовлене довгостроковим зростанням окремих показників соціально-економічного розвитку регіону, дії місцевої влади щодо покращення інвестиційного клімату та запровадження «максимально-сприятливої» політики для бізнесу, модернізації інфраструктури та транспорту.

Таким чином, тенденції розвитку соціально-економічних показників регіону пропорційні залученню інвестицій (якщо рівень розвитку території, про яку йдеться, низький, то знижується і рівень залучення інвестицій).

У сучасних соціально-економічних умовах тема фінансування та інвестиційної привабливості Одеської області є досить актуальною. Ринок інвестицій в Україні, в тому числі в Одеській області, досить слабкий і хиткий, оскільки країна і всі міста переживають не найкращий час. У сучасних умовах для підвищення інвестиційної привабливості Одеської області необхідно розробляти новітні та найбільш перспективні проекти для їх реалізації.

Враховуючи вищевикладене, можна констатувати, що для подальшого залучення інвестицій в Одеську область необхідно:

- сприяти підготовці до реалізації пілотних інвестиційних проектів на основі державно-приватного партнерства та впровадження досвіду реалізації пілотних інвестиційних проектів у різних регіонах Одеської області;
- підвищити фінансову платоспроможність населення області;
- усунути перешкоди для залучення іноземних інвестицій;
- створити та впровадити механізм обміну досвідом із залучення інвестицій з іншими регіонами України та країнами світу;
- проводити майстер-класи, тренінги для учасників інвестиційних проектів з метою активізації їх діяльності;
- активно використовувати Інтернет-ресурс та соціальні мережі для відображення інформації, безпосередньо пов'язаної із залученням інвестицій;
- залучати представників ЗМІ до розвитку інвестиційної діяльності.

Для покращення інвестиційної привабливості Одеського регіону треба розробити та вдосконалити систему заходів та програм, а саме:

- концентрувати наявні ресурси в пріоритетних галузях економіки з подальшою трансформацією в інвестиції, завдяки чому створити умови для економічного зростання, інвестування в людський капітал, підвищення кваліфікації працівників; забезпечення прозорості подання та прийняття інвестиційних проектів щодо місцевого виробництва, сільського господарства, нерухомості;
- переглянути для іноземних інвесторів фінансову та кредитну політику;
- удосконалити законодавчу базу щодо інвестування;
- активізувати використання маркетингових технологій, які використовуються агенціями для впливу на бренд-імідж та появи зацікавленості у потенційного інвестора.

Шляхи підвищення інвестиційної привабливості повинні бути спрямовані на формування місцевої інвестиційної політики, скованої на вирішення комплексу правових питань удосконалення відносин та планування просторового розвитку.

В сучасних умовах інвестиційна привабливість регіону залежить від рішучих дій органів влади та вдало розробленої маркетингової стратегії регіону. Саме від ефективного позиціонування області залежать перспективи реалізації потужних інвестиційних проектів та залучення інвестиційних ресурсів.

Отже, Одеська область – це вигідний інвестиційно-привабливий регіон України, який посідає визначне місце за обсягом залучення інвестиційних ресурсів та рейтингом інвестиційної привабливості. Тобто є всі необхідні передумови для підвищення показників області. Водночас стан залучення іноземного капіталу в Одеську область залежить не лише від загальних макроекономічних факторів, але й від суттєвих дій органів місцевої влади. Вирішення зазначених проблем та перепон для залучення інвестиційних ресурсів дасть змогу розвивати галузі Одеської області, наповнювати державний і місцевий бюджети додатковими інвестиційними ресурсами, підняти рейтингові показники області. Цілеспрямована інвестиційна політика держави повинна забезпечувати вигідні умови для розвитку всіх сфер діяльності та формувати в області сприятливий інвестиційний клімат, який є необхідним елементом стабілізації економіки країни загалом.

Для подальшого залучення інвестицій в Одеську область необхідно:

- сприяти підготовці до реалізації пілотних інвестиційних проектів на основі державно-приватного партнерства та впровадження досвіду реалізації пілотних інвестиційних проектів у різні регіони Одеської області;
- запровадити досвід реалізації пілотних інвестиційних проектів у різних районах Одеської області;

- розробка заходів та проведення різноманітних конкурсів з відбору пілотних інвестиційних проектів;
- надавати методичну та наукову допомогу у підготовці до здійснення інвестицій проекти на принципах державно-приватного партнерства;
- створювати регіональні мережі індустриальних парків та надавати державну підтримку їх власникам;
- створити та запровадити механізм обміну досвідом із залучення інвестицій з іншими регіонами України та країни світу;
- підвищити фінансову платоспроможність населення області;
- усунути перешкоди для залучення іноземних інвестицій;
- створити та впровадити механізм обміну досвідом із залучення інвестицій в інші регіони України та країни світу;
- проводити майстер-класи, тренінги для учасників інвестиційних проектів з метою активізації їх діяльності;
- активно використовувати Інтернет-ресурс і соціальні мережі для відображення інформації, безпосередньо пов'язаної з залученням інвестицій;
- залучити до розвитку інвестиційної діяльності представників ЗМІ, що буде публічно відображатися певних заходів у цій діяльності, що сприятиме залученню інвестицій в регіон.

Для покращення інвестиційного клімату в Одеській області необхідно:

- продовжити формування інвестиційного пакету, який включатиме промислову та соціальну інфраструктуру;
- поєднувати інтелектуальний та підприємницький потенціал регіону з метою сприяння реалізації інвестиційних проектів;
- розробляти та оприлюднювати рейтинг інвестиційної привабливості окремих територій області.

Отже, залучення інвестицій в регіон є стратегічним напрямком соціального та економічного розвитку Одеської області та України в цілому.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Проведене дослідження дозволило дійти низки висновків.

Найбільші обсяги прямих іноземних інвестицій Одеської області спрямовуються у транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність, промисловість, операції з нерухомим майном, фінансову та страхову діяльність, оптову та роздрібну торгівлю. Це найважливіші галузі, які приваблюють інвесторів, як іноземних, так і вітчизняних. Загалом компанії з 47 країн інвестували в економіку області, більшість з яких з Європи. Найбільші обсяги інвестицій надходили з таких країн, як Кіпр, Нідерланди, Сінгапур, Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії, Люксембург, Монако та Німеччина. Ці сім країн забезпечили більше 80% прямих іноземних інвестицій в економіку Одеської області. Зростання ділової активності, туристичного потоку дозволяють Одесі збільшити міський бюджет, навіть забезпечити гнучкішу політику видатків та збільшити витрати на міську інфраструктуру. Найпривабливішими матеріальними активами для вкладення капітальних інвестицій є інженерні споруди, нежитлові будівлі, житлові будівлі, машини, обладнання та інвентар, транспортні засоби. За видами економічної діяльності найбільші обсяги капітальних інвестицій Одеської області спрямовано у промисловість, державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування, будівництво, транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність. Джерелами фінансування капітальних інвестицій є здебільшого власні кошти підприємств та організацій.

Останні 3 роки спостерігається дефіцит бюджету Одеської області, що є негативною тенденцією для залучення інвестицій. Основними джерелами наповнення бюджету є податок на доходи фізичних осіб, місцеві податки та збори, надходження від надання адміністративних послуг. Наповнення бюджету диференційовано як за галузями, так і за платниками податків. Одеська обласна рада є активними учасниками ринку запозичень. Для

реалізації інфраструктурних проєктів під гарантії обласної влади залучаються кошти від українських банків та міжнародних фінансових організацій. Через збільшення поточних видатків, витрат на обслуговування кредитів при збереженні високого рівня фінансування капітальних видатків, міський бюджет виконується з дефіцитом, який покривається за рахунок залишків та позикового капіталу. Активні дії обласної влади щодо модернізації інфраструктури, транспорту та житлово-комунального господарства потребують додаткового фінансування, яке, в тому числі, відбувається за рахунок платних ресурсів, що призводить до збільшення боргового навантаження на обласний бюджет. За результатами моніторингу та оцінки соціально-економічного розвитку, що здійснює Міністерство розвитку громад та територій України, Одеська область у досліджуваному періоді посилала свої позиції серед регіонів України та у 2020 р. посіла 14 місце (у 2015 р. – 18 місце). Найвищі показники Одеська область має за напрямками ефективність ринку праці та Інвестиційний розвиток та зовнішньоекономічна співпраця. Інвестиційний потенціал Одеської області пов'язаний з такими видами бізнесу: логістика і транспорт, аграрний сектор, туризм, громадське харчування, готелі. Регіон також перспективний для розміщення складальних заводів, у тому числі експорту готової продукції до країн ЄС.

Інвестиційна привабливість є змінною характеристикою, що формується під впливом різних факторів (політичних, економічних, нормативно-правових, природоохоронних, демографічних, природно-кліматичних). Формування інвестиційної привабливості регіонів має здійснюватися із залученням інвестицій, які спрямовані на збільшення реального спільного капіталу: розширення та модернізація виробництва; створення інфраструктури виробництва; створення інвентарних запасів і резервів; створення соціальної інфраструктури; підготовка та перепідготовка кадрів; наука і інновації. Покращити існуючу інвестиційну ситуацію та підвищити інвестиційну привабливість держави можна у таких напрямках:

розширення державно-приватного партнерства, посилення державного управління самих регіональних інвестиційних інститутів (страхових компаній, пенсійних та інвестиційних фондів, інвестиційних банків) за участю місцевої влади, максимально диверсифікувати діяльність держави, створюючи аграрний, промисловий, ІТ та інші сектори, розширити доступ до фінансових ресурсів (надання податкових пільг,; залучення приватних і державних фінансово-інвестиційних інститутів; субсидування з державного бюджету частини витрат на сплату процентних ставок за кредитами, отриманими на реалізацію інвестиційних проектів, та лізингових платежів за майно, що використовується для реалізації інвестиційних проектів).

Для визначення напрямів удосконалення інвестиційної привабливості Одеської області було проведено SWOT-аналіз та побудовано SWOT-матрицю порівняльних переваг Одеської області. Одеська область має великі можливості: досить багаті природні ресурси, сприятливі кліматичні умови, широкі можливості для розвитку морських та річкових круїзів, кваліфікована робоча сила – все це забезпечує сприятливі умови для залучення інвестицій, зокрема іноземних. Для подальшого залучення інвестицій в Одеську область було запропоновано такі заходи: сприяти підготовці до реалізації пілотних інвестиційних проектів на основі державно-приватного партнерства та впровадження досвіду реалізації пілотних інвестиційних проектів у різних регіонах Одеської області; підвищити фінансову платоспроможність населення області; усунути перешкоди для залучення іноземних інвестицій; створити та впровадити механізм обміну досвідом із залучення інвестицій з іншими регіонами України та країнами світу; проводити майстер-класи, тренінги для учасників інвестиційних проектів з метою активізації їх діяльності; активно використовувати Інтернет-ресурс та соціальні мережі для відображення інформації, безпосередньо пов'язаної із залученням інвестицій; залучати представників ЗМІ до розвитку інвестиційної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Смець О.І., Волошинович Х.О. Інвестиційна привабливість підприємств регіону в умовах глобалізації економіки. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2016. № 4. С.132-137. URL: http://easterneurope-bm.in.ua/journal/4_2016/28.pdf
2. Лещук Г. В. Систематизація підходів до оцінювання інвестиційної привабливості регіону. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2020. Вип. 29. С. 93–98. DOI: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2020-29-18>
3. Лещук Г. В. Інвестиційна привабливість як домінанта розвитку інфраструктури регіону. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2017. Вип. 23(2). С. 144-147. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2017_23%282%29_35
4. Лаглер, К. і Богуславська, С. 2020. Формування інвестиційної привабливості економіки регіону. Вчені записки Університету «КРОК». 3 (59) (Лис 2020), 207–213. DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2020-59-207-213>
5. Волік М. А. Перспективи використання рейтингового підходу при оцінці інвестиційного потенціалу України. Modern Science - Moderni veda. 2019. №3. С. 99-105.
6. Shynkaruk, Lidiia and Ivanchenkova, Larysa and Kychko, Iryna and Kartashova, Olga and Melnyk, Yurii and Ovcharenko, Tetiana, Managing the Economy's Investment Attractiveness of the State as a Component of International Business Development (June 17, 2020). International Journal of Management, 11 (5), 2020, pp. 240-251. URL: <https://ssrn.com/abstract=3629091>
7. Dobrianska N.A., Torishnya L.A. (2019). The current state of investments attraction into the regional economy. Economic journal Odessa polytechnic

- university, 1 (7), 5-12. <https://economics.opu.ua/ejopu/2019/No1/5.pdf>. DOI: 10.5281/zenodo.3405936.
8. Дані статистики зовнішнього сектору. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external/data-sector-external>
 9. Бахур Н. В. Інвестиційне забезпечення розвитку регіонів України: проблеми та шляхи їх вирішення. Ефективна економіка. 2021. № 7. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9063> DOI: 10.32702/2307-2105-2021.7.85
 10. Головне управління статистики в Одеській області. URL: <http://www.od.ukrstat.gov.ua>
 11. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
 12. Інформація про виконання обласного бюджету Одеської області. Департамент фінансів Одеської обласної державної адміністрації. URL: <https://gfu.odessa.gov.ua/pokazniki-byudzhetu/>
 13. Одеська обласна рада. URL: <http://oblrada.odessa.gov.ua>
 14. Ситуація на зареєстрованому ринку праці та діяльність Державної служби зайнятості. Одеський обласний центр зайнятості. URL: <https://ode.dcz.gov.ua/analytics/66>
 15. Інвестиційний паспорт Одеської області. Одеська обласна державна адміністрація. URL: <https://oda.odessa.gov.ua/odeshhyna/investycijna-diyalnist/investycijnyj-pasport/>
 16. Моніторинг та оцінка соціально-економічного розвитку регіонів за 2015 рік. URL: <https://dei.kyivcity.gov.ua/files/2016/11/28/Otsinka-sotsialno-ekonomichnogo-rozvitku-regioniv-za-2015-r.-prezentatsiyni-materiali2.pdf>
 17. Моніторинг та оцінка соціально-економічного розвитку регіонів за 2016 рік. URL: <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2017/05/Reytingova-otsinka-za-2016-rik-prezentatsiyni-materiali.pdf>
 18. Моніторинг та оцінка соціально-економічного розвитку регіонів за 2017 рік. URL: <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2017/05/Reytingova-otsinka-za-2016-rik-prezentatsiyni-materiali.pdf>

content/uploads/2018/05/Reytingova-otsinka-za-2017-rik-prezentatsiyni-materiali.pdf

19. Моніторинг та оцінка соціально-економічного розвитку регіонів за 2018 рік. URL: <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2019/05/Reytingova-otsinka-za-2018-rik-prezentatsiyni-materiali.pdf>
20. Моніторинг та оцінка соціально-економічного розвитку регіонів за 2019 рік. URL: <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2020/05/rejtyngova-oczinka-za-2019-rik-prezentacijni-materialy-2.pdf>
21. Моніторинг та оцінка соціально-економічного розвитку регіонів за 2020 рік. URL: <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2021/03/rejtyngova-oczinka-za-sichen-gruden-2020-roku.pdf>
22. Міжнародний аеропорт "Одеса". URL: <https://odesa.aero>
23. Регіональна філія «Одеська залізниця» АТ «Укрзалізниця». URL: <https://odz.gov.ua>
24. Паспорт Одеської області за 2020 рік. Одеська обласна державна адміністрація. URL: <https://oda.odessa.gov.ua/odeshhyna/pro-odeshhynu/pasport-oblasti/>
25. Shiryayeva, Lyudmila & Komarova, Yuliia. (2020). Analysis of investment attractiveness of Odessa region. Development of management and entrepreneurship methods on transport. 3 (72), 12-21. DOI 10.31375/2226-1915-2020-3-12-21.
26. Hratiotova H.O. Financial Assurance and Efficiency of Investments Attraction in the Infrastructure Development of the Odessa Region / H.O. Hratiotova, D.O. Pulcha, L. Tsekhmistrenko // Economics: time realities. Scientific journal. 2020. № 2 (48). P. 15-21. DOI: 10.15276/ETR.02.2020.2.
27. Гелеверя Є. М., Сергієнко Ю. І. Інвестиційна привабливість регіонів як основа сталого розвитку країни. Бізнес Інформ. 2020. №4. С. 111–117. DOI: 10.32983/2222-4459-2020-4-111-117

28. Свічко С.О. Організаційно-економічний механізм інвестиційного забезпечення регіонального розвитку. дис... канд. екон. наук 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка. 2021. URL: https://ndc-ipr.org/media/spec_council/abstracts/aref_Свічко.pdf
29. Хаєцька О. П. Шляхи підвищення міжнародної інвестиційної привабливості України / О. П. Хаєцька // Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2020. № 3. С. 113-130. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efmapnp_2020_3_11
30. Стратегія розвитку Одеської області на період 2021-2027 роки. URL: <https://www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti/derzhavna-rehional-na-polityka/strategichne-planuvannya-regionalnogo-rozvitku/strategichne-planuvannya-regionalnogo-rozvytku-na-period-do-2027-roku/regionalni-strategiyi-rozvytku-na-period-do-2027-roku/strategiya-rozvytku-odeskoyi-oblasti-na-period-2021-2027-roky/>

ДОДАТКИ

Динаміка прямих іноземних інвестицій в економіку Одеської області, 2015-2020, млн. дол. США

Вид економічної діяльності	Станом на:						Відхилення, 2020/2015
	31.12. 2015	31.12. 2016	31.12. 2017	31.12. 2018	31.12. 2019	31.12. 2020**	
Усього за видами економічної діяльності	1004,6	1233,4	1236,5	1161,1	1329,6	1116,7	112,1
Сільське, лісове та рибне господарство	6,5	2,6	2,6	1,8	2,0	2,7	-3,8
Промисловість	253,9	329,1	388,3	418,1	407,4	332,3	78,4
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	1,1	1,0	0,5	0,6	0,9	*	-
Переробна промисловість	153,8	227,9	230,3	314,5	285,1	229,8	76
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	95,8	95,1	153,3	101,1	120,3	101,5	5,7
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	3,2	5,1	4,2	1,9	1,1	*	-
Будівництво	55,2	33,8	24,6	12,2	9,4	9,2	-46
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	48,0	65,2	69,6	38,2	48,4	42,2	-5,8
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	339,3	424,4	466,9	473,4	593,4	505,5	166,2
Тимчасове розміщування й організація харчування	6,0	11,5	10,3	7,0	7,1	16,8	10,8
Інформація та телекомунікації	4,6	4,3	4,2	5,1	2,1	2,4	-2,2
Фінансова та страхова діяльність	128,4	128,3	22,6	30,1	35,7	50,6	-77,8
Операції з нерухомим майном	77,8	145,0	140,3	105,6	162,1	106,6	28,8
Професійна, наукова та технічна діяльність	41,8	47,1	59,3	43,4	32,9	18,5	-23,3
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	31,7	25,1	32,5	19,6	23,9	25,2	-6,5
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0
Освіта	0,3	4,8	4,3	3,0	2,1	1,8	1,5
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	9,2	9,7	9,1	2,4	2,9	2,7	-6,5
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	*	*	*	*	*	*	-
Надання інших видів послуг	*	*	*	*	*	*	-

*Дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України "Про державну статистику" щодо конфіденційності статистичної інформації.

**Дані на кінець 2020 р. перераховані з використанням даних річної фінансової звітності підприємств.

Джерело: розраховано автором за даними [8].

Динаміка обсягів капітальних інвестицій Одеської області за видами активів, 2015-2020, тис. грн

Показник	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Відхилення, 2020/2015
Усього	9 983 523	16 728 698	22 299 736	23 787 770	21 080 135	21 437 623	11 454 100
Інвестиції у матеріальні активи	9 847 569	16 292 095	21 989 616	23 423 072	20 287 857	20 405 757	10 558 188
будівлі житлові	1 362 182	1 686 545	2 533 975	2 768 547	2 889 610	2 210 101	847 919
будівлі нежитлові	2 239 568	3 840 563	4 498 759	5 094 527	5 551 766	3 666 015	1 426 447
інженерні споруди	1 829 616	2 307 642	3 349 815	3 602 431	2 891 915	4 243 512	2 413 896
машини, обладнання та інвентар	3 148 031	6 092 487	8 188 264	8 400 473	6 232 879	6 737 622	3 589 591
транспортні засоби	828 186	1 716 843	2 467 661	2 695 108	1 735 318	2 341 198	1 513 012
земля	102 765	124 853	138 045	109 927	74 875	32 498	-70 267
довгострокові біологічні активи рослинництва та тваринництва	53 375	55 864	64 114	53 286	62 038	42 558	-10 817
інші матеріальні активи	283 846	467 298	748 983	698 773	849 456	1 131 416	847 570
Інвестиції у нематеріальні активи	135 954	436 603	310 120	364 698	792 278	1 031 866	895 912
них							0
права на комерційні позначення, об'єкти промислової власності, авторське право та суміжні з ним права (уключаючи розважальні програми й оригінали літературних і художніх творів), патенти, ліцензії, концесії тощо	29 036	168 662	53 211	94 714	18 657	684 759	655 723
програмне забезпечення та бази даних	79 763	253 745	189 909	167 989	359 470	276 247	196 484

Джерело: розраховано автором за даними [10].

Динаміка обсягів капітальних інвестицій Одеської області за джерелами фінансування, 2015-2020, тис. грн

Показник	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Відхилення, 2020/2015
Усього	8408683	14987835	20022721	21039681	20648875	16977021	8568338
у тому числі за рахунок							
коштів державного бюджету	214251	355233	1041118	1152487	801633	976356	762105
коштів місцевих бюджетів	823814	1749654	3581190	3606129	4200923	2552979	1729165
власних коштів підприємств та організацій	5548823	10623574	12210673	12910919	12794419	10933617	5384794
кредитів банків та інших позик	635384	903809	1458865	1360807	697189	478501	-156883
кошти іноземних інвесторів	7862	11357	*	59582	*	—	—
коштів населення на будівництво житла	1086591	1300919	1138670	1808613	1702878	1768840	682249
інших джерел фінансування	91958	43289	*	141144	*	266728	174770

* Дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України "Про державну статистику" щодо конфіденційності статистичної інформації.

Джерело: складено автором за даними [Ошибка! Закладка не определена.].

Характеристика Одеської області

<i>Обласний центр</i>	місто Одеса	
<i>Відстань від обласного центру до Києва</i>	Залізницею, км	654
	Автодорогами, км	489
<i>Географічні дані</i>	Територія області 33,3 тис. км ² (5,5% території України)	
	Межує із Вінницькою, Кіровоградською, Миколаївською обл., республікою Молдова та Румунією.	
<i>Основні туристичні об'єкти</i>	Аккерманська фортеця	
	Одеський національний академічний театр опери та балету	
	Потьомкінські сходи	
	Куяльницький лиман	
	Тилігульський регіональний ландшафтний парк	
	Одеський ботанічний сад	
<i>Адміністративно-територіальний устрій</i>	Районів	7
	Населених пунктів всього	1 175
	Територіальних громад, у тому числі:	91
	міських	19
	селищних	56
	сільських	1100
	Найбільші громади (тис. жит.):	
	Одеська територіальна громада	1 013,8
	Чорноморська територіальна громада	71,4
	Ізмаїльська територіальна громада	70,7
	Білгород-Дністровська територіальна громада	55,5
<i>Органи місцевого самоврядування</i>	Районних рад	7
	Районних у містах рад	–
	Міських рад	19
	Селищних рад	25
	Сільських рад	47
	Склад обласної ради (депутатів)	84
<i>Транспортна інфраструктура</i>	Залізничні колії, тис. км	10 441
	Автошляхи, тис. км	8 300
	Аеропорти, одиниць	2
	Порти:	8
	– морські	7
	– річкові	1

Джерело: складено автором за [13; 24]

РЕФЕРАТ
ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

на тему:

ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ
ЕКОНОМІКИ РЕГІОНУ

Студентки 5 курсу, 7 групи,
спеціальності 074 «Публічне
управління та адміністрування»
спеціалізації «Публічне
управління та адміністрування»

Скиби
Марини Владиславівни

Науковий керівник
канд. екон. наук

Дьяченко
Ольга Володимирівна

Гарант освітньої програми
канд. екон. наук, доцент

Головня
Юлія Ігорівна

Київ 2022

Випускна кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел з 30 найменувань, 4 додатків. Матеріали роботи містять 5 рисунків та 5 таблиць. Загальний обсяг роботи складає 39 сторінок, основної частини – 31 сторінку.

Метою роботи є обґрунтування заходів щодо підвищення інвестиційної привабливості регіону.

Для досягнення зазначеної мети було вирішено такі завдання:

- проаналізовано сучасний стан залучення інвестицій в економіку Одеської області;
- оцінено інвестиційну привабливість Одеської області;
- визначено напрями удосконалення процесу формування інвестиційної привабливості Одеської області;
- обґрунтовано заходи щодо підвищення інвестиційної привабливості економіки Одеської області.

Об'єктом дослідження є процес формування інвестиційної привабливості економіки регіону.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні аспекти формування інвестиційної привабливості економіки Одеської області.

У роботі використано такі методи дослідження: статистико-економічний, систематизації та узагальнення (для аналізу сучасного стану залучення інвестицій в економіку Одеської області); системний та порівняльний аналіз (для оцінювання інвестиційної привабливості Одеської області); аналізу та синтезу (для визначення напрямів удосконалення процесу формування інвестиційної привабливості Одеської області); абстрактно-логічний (для обґрунтування розроблених заходів та формулювання висновків) та ін.

У першому розділі проаналізовано сучасний стан залучення інвестицій в економіку Одеської області; оцінено інвестиційну привабливість Одеської області.

У другому розділі визначено напрями удосконалення процесу формування інвестиційної привабливості Одеської області; обґрунтовано заходи щодо підвищення інвестиційної привабливості економіки Одеської області.

АНОТАЦІЯ

У випускній кваліфікаційній роботі проаналізовано сучасний стан залучення інвестицій в економіку Одеської області; оцінено інвестиційну привабливість Одеської області; визначено напрями удосконалення процесу формування інвестиційної привабливості Одеської області; обґрунтовано заходи щодо підвищення інвестиційної привабливості економіки Одеської області.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна привабливість, регіон, децентралізація, регіон, Одеська область.

SUMMARY

In the final qualification work the current state of investment in the economy of Odessa region is analyzed; the investment attractiveness of Odessa region is assessed; directions of improvement of the process of formation of investment attractiveness of Odessa region are determined; measures to increase the investment attractiveness of the economy of Odessa region are justified.

Key words: investments, investment attractiveness, region, decentralization, region, Odessa region.